

Вправа «Ідеальна виробнича ситуація»		
<i>Мета:</i> Обговорити виробничі, організаційні умови, котрі б сприяли отриманню задоволення від роботи.		
<i>Суть вправи:</i> Учасникам пропонується уявити, що вони самі створюють усі необхідні умови для хорошої роботи. Необхідно уявити і описати ідеальну ситуацію для своєї роботи.		
3. Заключна частина		
Обговорення (Рефлексія (метод ДРІД)):		
Д	досвід	що робили, що запам'яталось
Р	рефлексія	які відчуття, реакція
І	інформація	яку інформацію отримали, які висновки
Д	дія	як будете діяти в майбутньому

Основні завдання тренінгу – розпізнати проблему та знайти шляхи її вирішення, проаналізувати чинники, котрі заважають отримувати задоволення від роботи, сформувати уміння для подолання необґрунтованого песимізму та навчитись долати ситуації, котрі провокують «емоційне вигорання».

Розроблена нами тренінгові програма допоможе працівникам краще познайомитися, пізнати один одного та заглибитися в комплекс проблеми «емоційного вигорання» та втомити від професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Безсонов С. П. Професійна деформація особистості. – Міністерство внутрішніх справ: Мова, 2004. – 270 с.
2. Жуковський М. О. Трудові ресурси як складова конкурентоспроможності виробництва // Актуальні проблеми економіки. – 2007. – № 2. – С. 54–59.
3. Криклій А.С. Теоретично-методологічні основи дослідження трудового потенціалу // Економіка і держава. – 2005. – № 8. – С. 61–67.
4. Департамент охорони здоров'я ЛОДО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: w.w.w.guoz.lviv.ua.
5. Discover. Share. Present. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: w.w.w.slideshare.net.

Людмила РАКІТЯНСЬКА
(Кривий Ріг, Україна)

ІСТОРИЧНА ГЕНЕЗА ІДЕЇ СПІВВІДНОШЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ТА ЧУТТЄВОГО ЯК ПІЗНАВАЛЬНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЛЮДИНИ

Ідея співвідношення раціонального та чуттєвого як сутнісних властивостей людини та їх роль у пізнаваності світу має багатовікову історію розвитку, яка сягає своїм корінням стародавніх, доісторичних часів, про що свідчать історія релігії та історія філософії. У останні три десятиріччя ця проблема набуває особливої гостроти та актуальності, до неї звертаються зарубіжні та вітчизняні вчені-філософи, психологи, соціологи, педагогі, що пояснюється «пошуком теорій виживання людства в період глобалізації» [1, 180].

На самій ранній стадії людської цивілізації, з утворенням первісного суспільства, формувалася світогляд первісної людини, її світосприйняття, яке виражалось у її ставленні до навколишнього світу і яке науковці характеризують як синкретичне, що об'єднувало раціональні, чуттєві та вольові прояви первісної людини. На основі її анімістичних уявлень як історично первинних релігійних вірувань в духів, душу, надприродну силу, формувалось міфічно-релігійне мислення первісної людини, в якому «осміслене повинно співпадати з тим, що емоційно відчувається» [3, 16]. Дослідники-антропологі висувають протилежні гіпотези щодо переваг раціонального або чуттєвого у світосприйнятті первісних людей. Так, Е.Б. Тайлор наголошував на раціоналізації релігійних вірувань, а на думку Р. Маретта, первісна людина, віруючи у надприродну силу, скоріше відчувала її, ніж усвідомлювала [5].

З появою наївно-стихийного філософського світогляду, характерного для натурфілософії, з'являється поняття «Логос» (Геракліт) у значенні розуму, порядку, смислу, всезагального закону буття, першооснови Всесвіту. Історія розвитку філософської думки цього періоду засвідчує утвердження філософського світогляду як теоретичного, заснованого на розумі, надання йому домінуючого значення в осягненні світобудови, намагання раціональним шляхом пояснити закони її розвитку. Цю думку відстоювали Фалес, Геракліт, Ксенофан, Перменід, Зенон, Піфагор та інші античні мислителі.

У цей же період в межах філософського знання формується антична естетична думка, однією із складових якої була теорія почуттів з базовим поняттям «чуттєвість». Представники піфагорійської школи Алкмеон, Емпедокл, Теофраст намагалися осмислити і пояснити естетичні явища оточуючого світу за допомогою чуттєвості, надаючи їй пріоритетного значення в порівнянні з розумом.

У філософських вченнях Анаксагора, Демокріта, діяльність яких пов'язана з періодом розквіту класичної Греції, продовжує утверджуватись думка про те, що істинне, об'єктивне знання можливо досягти лише розумом, тому він є первинним і абсолютним. У поглядах Сократа, Платона – представників класичного періоду давньогрецької філософії тенденція абсолютизації розуму, мислення, логіки у порівнянні з чуттєвістю у пізнавальному процесі залишається провідною і набуває подальшого розвитку. Так, Сократ є одним із засновників теоретичного мислення, піднявши знання на рівень понять. Започаткувавши метод майевтики, він зосереджувався на обговоренні будь-яких предметів, надаючи їм певного тлумачення у формі понять, визнаючи між ними субординацію і логічний зв'язок. Якщо нема поняття, стверджував філософ, то немає і знання [4, 16]. Для гносеології Платона характерним є метод анамнезу як пригадування колись відомих душі знань. У цьому методі центральне місце займало мистецтво логічного мислення, уміння вести філософські бесіди на рівні питань та відповідей. Сутність теорії пізнання Арістотеля полягає у визнанні законів мислення і логіки всезагальними законами буття. Здатність людини мислити, пізнавати світ свідчить про її «розумну душу» (Арістотель) і саме розум є основою людської душі, він пов'язаний зі Вселенським розумом.

Для середньовічної філософії, яка знаходилась під впливом теології, характерна втрата домінуючого значення розуму і його підпорядкування вірі, що знаходить філософське обґрунтування у вченнях «отців церкви» Августина, Тертуліана та ін.

Наукові відкриття М. Коперника, Дж. Бруно в епоху Відродження, що спричинили світоглядний переворот і появу нового розуміння світобудови, вимагали пошуку та філософського обґрунтування адекватних шляхів її пізнання. Знову у пріоритеті став людський розум, розсудок, логічне мислення, що знайшло найбільше обґрунтування у вченні М. Кузанського.

У гносеології Нового часу зосередження філософів на розробці методів наукового пізнання призвело до появи двох протилежних напрямів: емпіризму та раціоналізму. Представники першого напрямку Ф. Бекон, Дж. Локк та ін. стверджували первинність чуттєвого досвіду у науковому пізнанні, представники другого напрямку Р. Декарт, Г. Лейбніц, Спіноза та ін. вирішальну роль надавали розуму. Б. Паскаль протиставив раціоналізму ірраціоналізм, наголошуючи, що «серце має свої резони, яких не знає розум» [2, 93]. Центральне місце у його концепції займає «логіка серця», яка набуває ознак «містично-ірраціонального начала» [5, 49]. В основі філософії Просвітництва лежала безмежна віра в людський розум, науку, освіту, які здатні забезпечити щасливе життя як окремої людини, так і суспільства в цілому. «Людський розум править історією», стверджував К. Гельвецій, П. Гольбах та ін. [4, 327]. Проголошуючи культ розуму, філософи-просвітники разом з тим визнавали і роль чуттєвого знання, розглядаючи його необхідною передумовою розумової діяльності. Ж.-Ж. Руссо відстоював тезу про людину як природну істоту, здібності якої закладені самою природою і серед них пріоритет належить не розуму, а почуттям людини.

У німецькій класичній філософії у гносеологічному аспекті зберігається і набуває подальшого розвитку тенденція піднесення людського розуму, мислення, що знаходить відображення у провідних ідеях представників німецької класичної філософії: «розуму як вищої здібності суб'єкта», «теоретичному і практичному розумі людини» у І. Канта; «мислячого «Я» у Й. Фіхте; «отождолення мислення і буття» у Ф. Шеллінга; «абсолютної ідеї – як розуму, мислення, розумного мислення» у Г. Гегеля; «мислення (розум), воля і чуттєвість (серце) як людські риси, притаманні всьому людському роду, що органічно пов'язані між собою» Л. Фейербаха.

Рамки статті не дозволяють продовжити історико-філософський аналіз ідей, думок, концепцій відомих філософів, мислителів різних історичних епох щодо проблеми співвідношення людського розуму і людського серця у пізнаваності світу. Проте проведений короткий аналіз показує, що в західноєвропейській культурній традиції ця проблема мала наскрізний і безперервний характер. Вона вирішувалась в залежності від конкретно-історичних умов, філософсько-світоглядної позиції мислителя.

ЛІТЕРАТУРА

1. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. – Київ: Педагогічна думка, 2008. – 424 с.
2. Причепій Є.М., Черній А.М., Чекаль Л.А. Філософія : підручник. – Київ: Академія, 2005. – 592 с.
3. Радугин А.А. Філософія: курс лекцій. – Москва: Центр, 2000. – 272 с.
4. Філософія: навч. посібник / Л.В. Губерський, І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко та ін. – Київ: Вікар, 2006. – 455 с.
5. Черній А.М. Релігієзнавство: підручник. – Київ: Академвидав, 2008. – 400 с.

Жанна ТОФАН
(Ізмаїл, Україна)

ОСОБЛИВОСТІ ЕСТЕТИЧНОГО ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІЙ НАУЦІ

В умовах, що склалися актуальним стає переосмислення духовного становлення молодшого школяра на основі розвитку естетичного бачення навколишнього світу. У молодшому шкільному віці закладені великі можливості художньо-естетичного розвитку учнів. Діти зазвичай дуже цікавляться малюванням, ліпленням, співом, музикою. Правильна організація цієї діяльності, з одного боку, сприяє розвитку у них естетичних почуттів, з іншого – розвитку компонентів відповідних здібностей (з'являється правильна оцінка пропорцій і світових співвідношень, тонка диференціація слухових і зорових подразників, музикальний слух, здатність до слухового поданням мелодії і т. д.) [5, 82].

У період молодшого шкільного віку у дітей накопичується знання про художні та естетичні явища. Розглядаються в віковому розрізі можливості включення учнів в процес освоєння культурних норм, явищ, об'єктів мистецтва і формування у них сторін і якостей естетичної свідомості і особистісної культури. Розкриваються методологічні підходи до виховання у молодших школярів культури сприйняття, навичок елементарних творчих трудових дій, значний культурно-естетичний потенціал молодших школярів в умовах різних форм занять – уроки мистецтва, сприйняття природи, уроки праці, відновлення гармонії і психологічного здоров'я дітей під впливом мистецтва. Естетична культура молодшого учня в багатьох наукових дослідженнях розглядається як основа, пропедевтичний етап, подальшого становлення естетичної культури людини. Незважаючи на величезну теоретичну і практичну значимість перерахованих вище робіт, проблема цілеспрямованого формування естетичної культури дитини в педагогічній науці вивчена досить повно [3, 24].

Аналіз науково-теоретичної та методичної літератури, сучасного стану проблеми формування естетичної культури у молодших школярів свідчить про те, що існує об'єктивна необхідність і потреба суспільства у формуванні естетичної культури у учня, однак, умови формування естетичної культури у дітей молодшого шкільного віку в педагогічній науці недостатньо розроблені. Естетична культура – найважливіша складова духовного обличчя особистості [2, 12].

Виходячи з теоретичних даних, естетичній культурі притаманні такі функції: інформаційно-пізнавальні, реалізовані в знаннях особистості; ціннісно-орієнтаційна, реалізована в переконаннях, в спрямованості естетичних оцінок, поглядів і смаків; діяльно-вольова, що реалізується в естетичних здібностях, що визначають соціально-творчу спрямованість естетичної культури; комунікативно-регулятивна, що проявляється в емоційній і нормативній саморегуляції поведінки і діяльності особистості [4]. Сформований в даний час науковий підхід до процесу формування естетичної культури здійснюється в умовах недостатньої теоретичної розробленості суті естетичної культури молодшого школяра, рівнів її сформованості. Дослідники не приділяють першочергової уваги аспекту розвитку індивідуальності молодшого школяра в процесі формування естетичної культури, при тому, що головна увага приділяється перш за все формуванню особистості, особистісних якостей, які забезпечують людині інтегрованість з суспільством. Л.С. Виготський говорив про значимість і необхідність перетворення загальнолюдських цінностей на вищі психічні функції індивідуальності [1, 17].

Під змістом виховання в педагогіці розуміють систему знань, переконань, навичок, якостей і рис особистості, а також стійких звичок поведінки, якими повинні володіти діти молодшого шкільного віку відповідно до поставлених цілей і